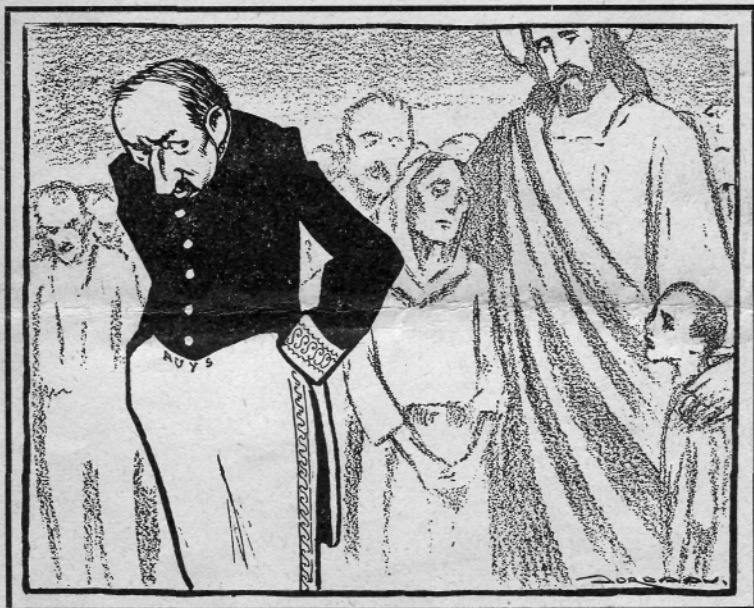

EEN WOORD AAN DE ARBEIDERSVROUWEN

L. M. BESUIJEN—LINDENBOOM

UITGAVE VAN DEN BOND VAN
SOC.-DEM. VROUWENCLUBS

SECRETARIAAT: KEIZERSGR. 376 - AMSTERDAM

MET VOORUIT BETALING TE BESTELLEN BIJ DRUKKERIJ
" — KEIZERSGRACHT 378 — AMSTERDAM

amsab
Instituut voor
Sociale Geschiedenis
HAD/074.371

Een Woord aan de Vrouwen.

Vrouwen, als Uw dagtaak is gedaan, zet U dan eens een oogenblikje neer om dezen brief te lezen. Het is een groote brief, maar ik ben er van overtuigd dat ge hem met aandacht zult lezen.

Ik kom U vertellen van Uwe zusters, arbeidersvrouwen zooals gij. Van Zuid naar Noord, van Oost naar West, heb ik ze bezocht, met ze gesproken over haar zorgen, haar lijden.

Willen wij samen, gij en ik eens nagaan hoe hun leed is te verzachten?

Mijn eerste gesprek was met een visschersweduwe in het zonnige Zeeland. We liepen samen langs den dijk, de weg van Vlissingen naar Middelburg. Zij was zelf het achtste kind uit een visschersfamilie. Altijd hadden zij het heel arm gehad, moeder sukkelde, vader meestal weg, en van de vijf broers waren er twee verdronken. En zij zelf?

Eenigst meisje. Ach haar lot was niet veel beter geweest. Altijd tegenspoed, al van 't begin van haar trouwen. Veel ziekte met de kinderen.

Och ja, en wat is het leven van een visschersvrouw?

Altijd angst. Je raakt er wel aan gewoon, zeiden sommige visschersvrouwen. Neen zij nooit! Altijd als de storm opstak kon zij 't thuis haast niet houden. Dan liep ze de kade op om uit te zien. „Dan heb ik gebeden”, zoo sprak ze, „aan den goeden God, om mijn man en jongen te sparen. Vaak kwamen ze thuis met kleine vangst, en de week begon al met een tekort en met honger.” En toen was het verschrikkelijke gekomen over hun gezin.

„Eens na een vreeselijke storm was 't gebeurd. Mannen hadden brokstukken van het oude schuitje opgevischt. Ik hoopte nog altijd op een redding en vertrouwde op God. Het mocht niet zijn, mijn man en zoon waren in de golven omgekomen. Ik bleef met drie kinderen, twee meisjes en één jongen die tering had, onverzorgd achter. Wij hebben getracht uitkeering te krijgen, krachtens de zeeongevallenwet. Men zei mij, dat mijn man niet in loondienst geweest was.

Nu ga ik uit werken om het brood voor mij en mijn kinderen te verdienen, en om het lijden van mijn zieken jongen wat te verzachten.”

Zij veegde met haar schort een traan weg en liet er mis-

moedig op volgen: „God heeft mijn gebed niet verhoord. Waarom toch al dat leed?”

„Uw leed heeft weinig met Uw geloof uit te staan”, antwoordde ik rustig. „Waar gij over klaagt, dat zijn maatschappelijke misstanden, ook onwetendheid, en daarvan is de geloovige arme even goed het slachtoffer als de arbeider die niet, of anders gelooft dan gij. Uw man had zich b.v. als kleine ondernemer vrijwillig kunnen verzekeren.

Voor verbetering van slechte toestanden, voor verzorging van zieken, en voor nog heel veel andere goede en *noodige* dingen strijden de georganiseerde arbeiders voortdurend, alleen door hen te steunen kan het beter worden.”

Zoo heb ik een tijdje met haar gesproken en ik geloof, dat het haar duidelijk is geworden, dat alleen de strijd voor een betere inrichting van onze samenleving ook haar en haar gezin redding kan brengen.

Nog versch lag dit gesprek in mijn geheugen, toen ik in de mijnstreek rondliep.

Hier scheen men toch met de waarde van het arbeidersleven wel rekening te houden. Nog wel oude en vuile huisjes hier en daar, maar tevens een groot getal nieuwe, aardige woningen, die in de laatste jaren waren gebouwd.

Ik stapte in een van die laatste binnen en trof de huismoeder die een buurvrouw op visite had. Het was middag en de vrouwen voerden een gesprek onder het genot van een kopje thee.

Het doel van mijn komst was gauw gezegd. „Drinkt U een kopje mee?”, vroeg men mij. Ik voldeed gaarne aan het verzoek. En vanzelf kwam het gesprek op het groote mijnongeluk te Dortmund. Och wat hoorde ik toen verschrikkelijke verhalen. Nu doorleefden zij weer wat zoo'n mijnramp teweeg bracht. Zeker, deze menschen waren in stoffelijk opzicht beter af, dan de visschersfamilie. De weduwen en weezen kregen een uitkeering, die de wet hun toekende. Maar wie gaf de verongelukte vaders en zoons aan de gezinnen terug? Hier was het leed van de *visschersweduwe* en de *mijnwerkersweduwe* éézelfde smart.

„Och ja”, zei de buurvrouw die blijkbaar nog al eens wat las, en die ook wel eens een vergadering bezocht, „als die ongelukken gebeuren, zonder dat menschen er schuld aan hebben, dan is het lot zeer wreed en hard, maar men moet dan ten slotte berusten in het onvermijdelijke. Maar hier wordt weer gemompeld van onvoldoende veiligheidsmaatregelen, door den grooten winsthonger van mijndirecties. Het roekeloos spelen met menschenlevens kweekt opstan-

digheid en verbittering aan.” Zij noemde mij velen, die onder den indruk van deze laatste verschrikkelijke gebeurtenis, tot andere gedachten waren gekomen. Men meende, dat met wat meer zorg voor het leven van de arbeiders, deze ramp had kunnen worden voorkomen, en ging zij voort: „velen begrijpen nu dat de socialisten heel andere menschen zijn, dan zij ons altijd worden afgeschilderd. Nu de droeve feiten weer spreken herinnert men zich dat zij steeds hun waarschuwende stem lieten hooren. Het wordt ons arbeiders steeds duidelijker wie onze vrienden en wie onze vijanden zijn. Zij zijn het toch ook die onze mannen door hun strijd de acht-urendag hebben bezorgd.”

Mijn gastvrouw kwam zichtbaar onder den indruk van de eerlijke verontwaardiging van haar buurvrouw, maar ze scheen nog niet geheel overtuigd.

Zij sprak iets over aantasting van haar geloof, en ook, de geestelijke had dikwijls gewaarschuwd tegen de sociaal-democraten. Die zou toch geen onwaarheid spreken.

Toen mengde ook ik mij in 't gesprek en wees haar op woorden en daden van andere geestelijken in andere landen en ten slotte op het beeld van den Christus, dien zij, katholieke vrouwen, aanbaden. Ik wees naar het Christusbeeld aan den wand. Nam hij het niet op voor de verdrukten, vocht hij niet tegen misstanden en ongerechtigheden? Werd Christus niet belasterd, gehoond en vervolgd door de machthebbers van zijn tijd? Is het niet begrijpelijk dat zij, die zijn leer van liefde inderdaad in praktijk willen brengen eveneens worden gesmaad en gestraft, door hen die tegenwoordig in deze maatschappij de machthebbers zijn?

„Neen”, zei ik, „geen onderdanigheid, geen berusting, waar onrecht en leed gebracht wordt, terwijl er recht en levensgeluk kan zijn. Ik zou juist zeggen: „Om Christus wille strijden wij.”

De vrouwen zwegen een oogenblik. Toen keek de huisvrouw mij eens aan en zei: „Ach ja, men komt nooit op een vergadering of zooiets.” De buurvrouw voegde er aan toe: „Zeker, maar een volgende keer ga je mee. Dan laat je je eigen hart beslissen. De sociaal-democraten komen op voor onze mannen en zonen, voor de arbeiders. Wij behooren ons te scharen aan hun zijde.”

Hiermede eindigde ons gesprek; ik moest naar den trein.

Ik ging mijn onderzoekingsstocht voortzetten, kwam op de mooie Veluwe, en stapte op een klein huisje toe.

Een oude vriendelijke vrouw stond bij de geit in het gras. Zij noodigde mij, mede naar binnen te gaan.

„Houd ik U niet op?” vroeg ik.

„O neen!” was het antwoord, „het is wat gezellig als er eens iemand komt. Ik ben altijd alleen.”

Daar zaten we tegenover elkaar in het kleine zindelijke vertrekje. Haar witte vlokjes haar, die onder het schoone mutsje uitkwamen, deden mij vermoeden dat ze al een hoogen ouderdom had.

Zij vertelde mij dat haar man overleden was, de beide kinderen getrouwd waren, en nu was zij hier maar alleen. Zij had veel zorgen gehad. En nog, ach ja. Zij moest nu leven van wat ondersteuning van de kinderen en f 3 ouderdomsrente van den Staat. De kinderen kunnen het hunne wel op, en drie gulden is niet veel. Bovendien alles even duur.

Ik keek het kamertje eens rond. Door kinderhanden vervaardigd hing er een spreuk aan den wand, waarop stond: „De Heer is mijn herder, mij zal niets ontbreken.”

„Een mooie spreuk”, zei ik. Dat vond zei ook en zij had er vrede bij gevonden voor haar gemoed. Maar schuchter merkte zij op: „Ik wou het toch wel iets beter hebben van eten en drinken. Veel vraag ik niet, maar het leven is zoo duur.” Vijf gulden had zij elke week, en daar moest ook nog wat huur van betaald worden. Zonder de ouderdomsrente zou 't niet gaan. „Misschien weet U het wel”, vroeg zei, „hebben wij die drie gulden aan de socialen te danken of niet?”

Ik antwoordde, „ten deele, of liever grootendeels wel”, en ik vertelde haar verder iets over die zaak.

Toen ik den naam van wijlen Minister Talma noemde, en over de anti-revolutionaire partij sprak, vroeg ze plotseling: „O wacht eens, is mijnheer Colijn ook niet van die partij? Die is toch ook Minister nietwaar?”

„Ja zeker”, zei ik, „maar och heden, daar is een groot verschil tusschen deze twee menschen. Zij behooren tot één partij, maar met dit verschil, Minister Talma gaf iets aan de arbeidersklasse en Minister Colijn legt een zware druk op de arbeiders en kleine luiden. Colijn werkt met allerlei voorstellingen en onoprechte leuzen, hij maakt de burgerij angstig over de toekomst van ons land en volk. En als de vrees er eenmaal in is, dan slaat hij zijn slag. Hij ontnemt de werklieden en ambtenaren een groot deel van hun loon. Stelt belastingverlaging in het vooruitzicht, maar er komt niets van terecht. Van verlaging komt niets en verhooging is aan de orde van den dag. Hij bevoordeelt den bezitter, en benadeelt den arbeider. Hij komt niet met een belasting, waarin de rijken naar verhouding wat meer betalen. Neen,

deze z.g. directe belasting wil hij omlaag brengen. En als dat gelukt, gaan we op dit gebied een halve eeuw achteruit. Hij maakt het leven der arbeiders nog moeilijker. Hij laat invoerrechten betalen voor koffie, thee, tabak, legt accijns op allerlei levensmiddelen, en alles zal met de nieuwe belastingwetten nog duurder worden.”

„Zoo, zoo”, zei zij zachtjes, „dat is geen Christendaad. Dan moeten zij dien man niet weer in de regeering zetten. Dat gaat niet goed.”

„Ja”, zei ik toen, „de sociaal-democraten komen er krachtig tegen op, maar zij hebben de meerderheid niet in de Tweede Kamer. Als gij iets van Uw eigen stoffelijk belang begrijpt, dan doet gij verstandig bij de a.s. verkiezingen voor de Tweede Kamer op de kandidaten van de S. D. A. P. te stemmen. De vrouwen moeten het kiesrecht dat met zooveel moeite verkregen is, nu eindelijk eens goed gaan gebruiken.”

Ik kwam na eenige dagen in Twente, waar een bloeiende industrie is, en de groote weverijen en spinnerijen staan. Waar 't zuivere linnen wordt geweven.

Daar meende ik wel een andere klank te zullen hooren. Ik liep langs de talrijke prachtige villa's met heerlijke tuinen, en ook door de straten waar nette huisjes stonden. „Allemaal woningen van mijnheer de fabrikant”, vertelde mij de vrouw, die met mij mede ging.

„Prachtig”, riep ik in mijn enthousiasme.

De vrouw keek mij met verbaasde oogen aan. „Prachtig, als alles vrede is, maar o wee, als onze mannen en vrouwen durven staken bij een eventueelen strijd. Dan loop je de kans ook uit je woning te worden gezet”.

„U hebt nog kort geleden een groote strijd gevoerd in Twente, niet waar?”

Hier had ik een teere plek aangeraakt. Met tranen in haar oogen vertelde zij mij hoe ontzettend er geleden was. Weken en maanden had het geduurd.

„Wij moesten volhouden”, zeide zij. „Het ging om ons beetje loon, wat meer rust, het behoud van ons gezin. O, de heeren fabrikanten zijn hier zoo rijk, daar hebt u geen begrip van. Maar bovenal machtig en wreed. Zij hebben onze gezichten zien vermageren. Maar wij hielden vol. Het huisraad werd verkocht voor brood. Wij hielden vol. De fabrieken en pahuizen zaten tot in den nok gevuld met linnen en katoen. Onze kinderen hadden geen kleeren. Onze linnenkast was leeg, want er werd niet aangevuld. Het voedsel wat wij de kinderen konden geven was veel te

gering. Hoogmoedig hebben deze heeren volgehouden, terwijl het recht aan onze zijde was."

„En de Christelijke fabrikanten", vroeg ik, „hadden die hun leer vergeten? Waar was hun naastenliefde?"

De vrouw zweeg een oogenblik. Eindelijk vervolgde zij: „Ja, eigenlijk heb ik vaak gedacht, als ik hen Zondags in onze kerk zag zitten: Gij Heeren hoort hier niet, want Christus heeft gezegd: Vergaar U geen schatten op aarde. En ook de Christelijke regeering heeft ons niet bijgestaan."

De vrouw sloeg haar moede oogen even verlegen op. Rustig, met vollen ernst, en krachtig, of was 't een gelofte, zei ze: „Dit hebben wij Christelijke arbeiders en arbeidersvrouwen geleerd, dat wij als arbeiders één moeten zijn in onzen strijd tegen het sterke kapitaal. Christelijk of niet-Christelijk, willen wij ooit een betere maatschappij krijgen, dan zullen wij moeten gaan, ieder naar zijn eigen kerk, met zijn eigen gebed. *Maar in den strijd zullen wij allen één moeten zijn.*"

Ik was getroffen door al dat leed, door al die gesprekken, getroffen, omdat elk gesprek mij een beeld gaf van wat er onder de arbeidersvrouwen werd geleden. Ook onder de Christelijke vrouwen.

Ik ging naar mijn Friesland terug. Ook daar wist ik dat geleden werd. De landarbeidersvrouwen in Friesland en Groningen, die van een loontje van f 12.— of f 16.— en in den winter nog veel minder, moeten rondkomen, met drie, vier, of meer kinderen, terwijl alles even duur is, zij weten geen raad. De man moet soms uren fietsen voor hij aan zijn werk is. Daar komt belasting op de fiets, op tabak, op thee, enz. De loonen gaan naar beneden. De prijzen der levensmiddelen gaan omhoog. Arme vrouwen, wat is uw leven ontzettend.

In de Drentsche Veenen komen de stumpers om van armoede en ellende. Overal, waar ik ga, hetzelfde. Hier erger, daar iets minder!

Ziehier, vooral gij Christelijke vrouwen, ik heb U verteld, wat Uw zusters mij vertelden en wat ik bij haar vond. Haar smart, is Uw smart. Het leed, haar aangedaan, is ook U aangedaan. Wie helpt haar? Waar was de machtigste in dezen, die helpen kon, de Christelijke regeering?

Wat deed zij voor U?

Zij gaf U oorlogsuitgaven voor brood. Zij gaf U dure levensmiddelen, lage loonen, langere werktijden. Geen behoorlijke verzorging voor Uw ouden dag als ge eens

afgewerkt zijn. Zij wil geen verbetering van sociale wetgeving.

„Daar is geen geld", zegt Minister Colijn.

Geen geld voor arbeidersbelangen, geen geld voor Moederschapszorg, geen geld voor een goede Ziektewet, geen geld voor tuberculosebestrijding, maar wel geld voor leger en vloot.

Terwijl er voor al die goede dingen geen geld was, kwam dit Ministerie met een voorstel, om 300 miljoen gulden te vragen voor een Vlootwet.

Dat konden wij Sociaal-Democraten niet verdragen.

Wij hebben al het mogelijke gedaan om dit te voorkomen. Wij hebben een protest laten hooren, een protest, door middel van ons petitionnement in September 1923. Wij hebben ons gewend ook tot de Christelijke arbeiders en arbeidersvrouwen. En velen hebben aan onze roepstem gehoor gegeven, en toen hebben wij samen gewonnen.

Gij hebt dat petitionnement der Sociaal-Democraten geteekend, omdat gij zaagt, dat het die zelfde Soc.-Dem. waren, die de bescherming van Uw kinderen, Uw zonen op zich namen.

Die hun willen behoeden voor het slagveld.

De Soc.-Democraten, die den *Vrede* willen.

Niet alleen met woorden, maar ook met daden.

Was 't niet de Soc.-Democraat MacDonald, die, toen hij eerste Minister van Engeland was, trachtte den *Vrede* voor te bereiden, door zijn werk in den Volkenbond?

Waren het niet de Sociaal-Democraten in Denemarken, die de regeering van hun land tot haar ontwapeningsvoorstel brachten?

Zijn 't niet in ons land de Soc.-Democraten, die Maart 1925 een initiatief-voorstel inzake ontwapening hebben ingediend?

Vrouwen, de verschrikkelijke macht van het Kapitalisme bedreigt ons leven voortdurend. In deze samenleving vindt een mensch niet de rust en vrede, die onze ziel behoeft. Ja, men kan U wel alles voorpraten, over lijdzaamheid en berusting, maar dat brengt geen verbetering.

De onhoudbare misstanden moeten worden weggeruimd, anders blijft het levensgeluk verre van U.

Wie is altijd weer het slachtoffer van de gebreken in deze Maatschappij? De arbeider!

En wie is 't in dubbele mate? De arbeidersvrouw.

Wat beteekenen lage loonen voor U? Groote zorgen.

Wat werkeloosheid? Ontzaggelijke armoede.

De duurte, wie moet daar 't meest tegen vechten? Gij!

Als ziekte in 't gezin komt, voor wie 't zwaarste leed? Voor U!

En als Uw jongens groot geworden zijn, en een wreede oorlog dreigt, wat dan? Dan komt men tot U met mooie woorden, als „Vaderlandsliefde, landsverdediging”, enz. enz.

Maar in den oorlog vallen Uw zonen, worden Uw dochters geschonden. Zóó is de afschuwelijke werkelijkheid.

Hebt gij daarvoor Uw schoone roeping als Vrouw en Moeder vervuld? Moeten wij dat allemaal maar dragen?

Bovendien, er zijn nog zooveel meer narigheden. De arbeidervrouw voelt het dagelijks aan den lijve. Wat kunt gij b.v. doen voor de gezondheid, voor 't geluk van Uw kinderen? Welke middelen hebt gij om hun in de toekomst een beter leven te geven? Geen enkele.

Gij zijt er niet toe in staat. Gij moet lijdzaam aanzien, dat zij een zelfde levenslot krijgen als gij zelf had.

Gij kunt de politiek der heeren van de zoogenaamde rechterzijde gaan volgen, maar de toekomst van Uw kind wordt er niet beter en veiliger door. Gij kunt trouw de kandidaten van de Kerkelijke partijen stemmen, maar Uw lot blijft zooals het is. Ja, het is een zeer sober beeld, dat ik U moet voorhouden. *Tenzij, Gij met ons iets anders wilt.*

Dan heb ik voor U de blijde boodschap, die reeds zooveel menschen blij, gelukkig, maar ook moedig maakt. De boodschap, die hun hart deed trillen van vreugde en begeerte om met ons te strijden voor een beter lot, een mooiere samenleving.

Dat is de blijde boodschap van het Socialisme, die tot de volken is gekomen als een evangelie.

Dan richten zich de gebogen hoofden op, wanhoop verdwijnt, moedeloosheid maakt plaats voor levensmoed.

Dan kan en moet al dat maatschappelijk leed verdwijnen, waaronder Gij *nu* gebukt gaat.

Dat kan, maar dat kan alleen, als gij U *vereenigt met Uw lotgenooten*, welke hun godsdienstige richting ook zij.

De kracht, noodig om dit doel te bereiken vrouwen, wordt gevonden door de organisatie van den arbeid.

Dat vindt gij in de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij. De kandidaten dezer partij behooren Uw stem te krijgen.

Bij het eindigen van mijn brief noodig ik U uit met ons schouder aan schouder te staan, daarbij denkende aan het machtige woord, dat eens gesproken is:

„Proletariërs aller landen vereenigt U”.

L. B.

LEEST

De Proletarische Vrouw

Redactrice: C. POTHUIS—SMIT

Administratie: Keizersgracht 376 - Amsterdam

**BLAD VOOR ARBEIDSTERS
EN ARBEIDERSVROUWEN**

VOORZIEN VAN EEN MOOI KINDERBLAD

Prijs 4 ct. p. nummer, 50 ct. p. kwartaal